

מפיהם ומפי כתבם

אם יש לחוש שהצבע שמוציאין היום מן החלזון חשיב תכלת לענין ציצית

מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

הורה לח"א בזה"ל: **"אז איר האלט אז איר וויסט ברוך, זענט איר מחויב צו עס אנצוטאן"** (אם אתה אווזו שזה ברוך, אז אתה מחויב ללובשו).

מכתב תלמידו הג"ר אליהו מן שליט"א

שאלה ששאלתי קמיה מרנא הגר"ח קניבסקי שליט"א

ידידי הרב הגאון ... עוסק בענין תכלת בציצית, ולמד הענין בעיון גדול, ובירר הדבר לתכליתו, ונתברר לו בבירור גמור, שעתה נתחדשו דברים חדשים, ויש לו תכלת בודאי, והטיל תכלת בציצית, ובירך ברכת שהחיינו בשם ומלכות.

תשובה: **עשה נכון, ולמי שברור הדבר צריך לברך. ועדיף שיברך על פרי חדש.**

וע"ז בעה"ח, אליהו מן

הגה"צ רבי שריה דבליצקי זצ"ל

שאלה: עוד היה ברצוני לידע חוות דעתו אודות התכלת שעושים מדם חלזון המורקס טרונקולוס, האם נכון להדר להטילו בד' כנפות לכה"פ בצנעה, כי כנראה לענ"ד שכמעט אין שום ספק שהוא התכלת.

תשובת הגאון זצ"ל: **גם אני הולך בט"ק במורקס.**

בברכה והצלחה ש. דבליצקי

הגאון רבי יצחק שלמה זילברמן זצ"ל

...ולעצם הענין, אני עיינתי בענין התכלת יותר משנה, וקראתי מה שנכתב בזה בלשה"ק ומה שכתבו חכמי או"ה בלשונם... **ואני משוכנע בזה בודאות גמורה שהדבר יצא מגדר ספק**, ואין לדיין אלא מה שענינו רואות, והלואי ואחרים ג"כ היו משקיעים בזה עיון כל הצורך - אין לי ספק בזה שיגיעו למסקנא זו... ומצות ציצית שקולות וכו', והמקיימה כהלכתה ומזכה אחרים, זכות הרבים תלוי בו, ואין קץ לשכרו.

בכבוד רב יצחק שלמה זילברמן

הגאון רבי ישראל בעלסקי זצ"ל

ראש ישיבת תורה ודעת, ומגדולי הפוסקים בארה"ב

הראו לי קונטרס לבוש הארון על ענייני תכלת, ז"א זיהוי מקור התכלת והחלזון וכל המסתעף, ועברתי עליו מהחל ועד כלה בכובד ראש, ודקדקתי בו בכל פרטיו וראיותיו, ומצאתיו פעולה שלימה והכרחית, עבודה גדולה ומשובחת, וראוי להפיצה בין הלומדים ולשום לב לכל הברורים שבה ומקורותיה, **וכנראה יש גם מה לסמוך על דברים אלו למעשה**, ולכל הפחות לא ללעוג על אלה שהחליטו להשים תכלת זו בבגדיהם, כי לא לחינם החזיקו בזה למעשה, **כי הדברים נכונים, וח"ו לדחוחם בקש**, והרוצה לעמוד עליהם יעיין מתוך הכתב.

ע"ז בעה"ח יום פורים של מוקפות תשע"ג לפ"ק, ישראל הלוי בעלסקי

הגאון רבי משה מרדכי קארפ שליט"א

רב בקרית ספר, מח"ס הלכות חג בחג והלכות שבת בשבת

בס"ד, עש"ק פר' יתרו שבט תש"ע

הן הרה"ג יראתו קודמת לחכמתו ר' אליהו טבגר שליט"א מפה קרית-ספר, זכה לכתוב מאמרים רבים בענין התכלת, ומסר נפשו על קיום מצוה זו, ולשיטתו אף זכה לגלות החלזון שממנו עושין התכלת ובירר שיטתו בהרחבה במאמרים רבים, ואני לא אוכל להכריע בדבר כי נעלמו ממני מעינות החכמה ובודאי מה שנוגע לגילוי חלזון זה שמבואר במדרשים שנגנו. אף בס"ד רואים שכעת סמוך לביאת משיח צדקנו נתעוררה ביתר שאת התעוררות גדולה בציבור וחשק גדול לקיים מצוה זו או עכ"פ לברר הלכותיה לפרסיתהן, וזכות גדול להרהמ"ח שליט"א שהפיץ אור מצוה זו לפרטיה בבירור אמריה, ואף רבים משתוקקים לקיימה בזכותו, ואף שלמעשה מכמה טעמים אי אפשר לחייב ללבוש התכלת כהוראת מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א, **מ"מ בודאי אותם שזכו לברר הלכותיה ויצא להם כן ע"פ בירור ההלכה, צריכין לקימה**, ואין מושג של בושת פנים בקיום ההלכה, וגם מי שחשקה נפשו עכ"פ להדר לקיימה גם אם אין מחוייבין בכך, ואף על צד ספק הרחוק, **בודאי הידור וחייבוב מצוה יש בזה וגדול שכרו**, ולכן אמינא לפעלא טבא יישר, ולחזק ידי ההמ"ח שליט"א שימשיך בהפצת מצות תכלת ובירור הלכותיה לאשורה ובזכות זה נזכה לקימה בשלמות בביאת משיח צדקנו שיורנו אמתתה ומאמרה.

וע"ז באעה"ח לכבוד המצוה ולומדיה. משה מרדכי קארפ

הגאון רבי נתן רוטמן שליט"א

ר"מ ביישיבת נתיבות חכמה

והנה הראיות שהובאו ביהוי תכלת המורקס כחלזון האמיתי ברורות הן מאוד, ובוודאי יש בכוחן להחזיר עטרת מצות תכלת ליושנה... אלא שיש לדון האם מוטל חיוב להיכנס ולברר את אמיתות התכלת... אמנם כל מי שבירר את הדברים ונראות לו הראיות כנכונות, אין לו לבטל תכלת משום כבוד החכמים שיח'י, שאף הם לא פטרו מללבוש אלא מלברר, ואם רואה מקום לחשוש לכבודו של חכם, יש לו להימנע מלבישת בגד המחויב בציצית בכלל, ובכך לא יבטל מצוה (ולא ילבש בגד החייב בציצית בלי תכלת, דכל הוראת הראשונים על קיום מצות לבן לבד היה רק בזמן שהיו אנוסים על קיום התכלת, אך האידנא שאפשר בקל לקיים התכלת, **שוב יש בזה ביטול עשה, וכמשנ"ת).**

(מתוך שיעור, נדפס בקובץ והיה לכם לציצית תשע"ז)

הגאון רבי עמרם אופמן שליט"א

דומ"צ בהעדה החרדית

כב' הרה"ח ... שליט"א.

נתכבדתי והביא לי ספרו, עדיין בכת"י, בשם לולאות תכלת ובו בירורים על ענין התכלת, אשר המתחיל במצוה זו היה הגה"ק והנורא ר' גרשון העניך ליינר האדמו"ר מרדזין זצ"ל, והאריך והרחיב העמיק בכל הענינים. ובספרו עין התכלת עמ' רס"א כתב וז"ל, ויש לנו קבלה ברורה ועדות נאמנה שהרב הגאון הקדוש אור עולם מקאזניץ אמר שלפני ביאת הגואל יגלה א' מצות תכלת - וכידוע שכל דבר שבקדושה אינו הולך בפעם אחת רק בדרגות - ואף שזכה הגה"ק לחדש ענין וחייב התכלת, וגדולי בני זמנו יש שחלקו ויש שהסכימו ויש שנמנעו ויש הרבה מגדולי עולם בזמנו שלבשו תכלת.

והנה בענין זיהוי הדג של התכלת נתקשו לקבל דעתו בזה, מפני המציאות, ומפני הקושיות שרבו ע"ז, וכבר ארבעים שנה לערך אחרי הגה"ק הנ"ל נכנסו ת"ח מופלגים בענין, ואף שקיבלו דעתו והכרעתו בחיוב לבישת התכלת, מ"מ לא קיבלו דעתו ביהוי המין - ובעיקרון נתברר שהוא מין חלזון המונח בקונכיא, ומ"מ עדיין לא נתברר המין הנכון.

וכעת זה כמה שנים בחסדי הש"י שנתברר מין החלזון - שהוא במקום שצינו חז"ל ובפוסקים, **והצבע היוצא ממנו הוא צבע תכלת המסור לנו בקבלה מדור דור**, וגם סיבת שנפסק עשית התכלת מכזון, שממין זה אפשר לעשות תכלת וארגמן, והמלכות השתמשה בזה לצורך ארגמן – ואסרה להשתמש בזה (וכמובן שזה נסתובב משמאי וכמ"ש האר"י).

והנה אחרי שביקרתי במפעל המייצר את התכלת וראיתי את החלזון עודנו בחיים חיותו שצבעו כעין הים, וראיתי פציעתו ודם הכנסו בתוכו (לא דם נפשו), ומשתנה מגוון לגוון מעצמו, עד שמגיע לארגמן, ואחר זמן שמתייבש נעשה שחור כדיו [כמ"ש הרמב"ם] ואח"כ ע"י סממנים שפעולתם **רק בשביל מעשה הצביעה, ולא נשארים ולא משפיעים על הצבע כלל**, ואח"כ ע"י מגורה שיש בה סגולות וכחות הנמצא בשמש, הוא מתהפך לגוון תכלת - וכל זה נעשה מתחילת העבודה לשמה ולשם מצות ציצית. ואח"כ הרתיחה ביורה וטבילת הצמר הלבן ביורה של צבעים ונצבע ונספג ונעשה צבע התכלת המקובל אצלנו, והוא עמיד וחזק שאינו עובר ע"י כיבוס וכמו שהחליטו המומחים בזה, (וכן היה סדר עשיתו כמבואר בכותבי העתים). ודיברתי עם אלו שהעלו חלזונות אלו ממקום שצינו חז"ל (אף שנמצאים בארצות הסמוכות לים התיכון כגון יון וספרד ושם נמצא לרוב), והרבה סוגיות וסתירות מובנים ומוסברים לפי זה.

וידוע דברי דרשת הר"ן שביאר בארוכה שהתורה ניתנה לישראל דווקא שהם עם קשה עורף ולא בנקל יקבלו חדשות ואינם מתפעלים מכל דבר עד שיבררו היטב - אמנם אחר שנתאמת אצלם הענין ימסרו נפשם ע"ז. ופשוט שכך הוא גם בענין זה, שעם ישראל ובני תורה נרתעים מכל דבר שלא היה בנמצא עד עכשיו; **אמנם נראה שכל ת"ח וצורב שיעבור על הספרים שנתחברו בזמן האחרון על ענין זה יגיע למסקנה שיש מקום גדול לקיים המצוה כדינו ובשלימות**. ועברתי גם על הספרים שיצאו לסתור והביאו גם דעת פוסקים מדורנו שאין חיוב לקיים מצוה זה - אך המעיין יראה, שבמין זה של חלזון מיושב כל הקושיות ורגלים לדבר שהוא התכלת הנכון. **וכן כמה וכמה מגדולי הדור יראים ושלמים שהתחילו לקיים מצות תכלת בצנעה**, והכל הולך קמעה קמעה, ונזכה בקרוב שכלל ישראל יקיימהו ברוב עם - ונקוה שיהיה ע"י משיח צדקנו.

עמרם אופמן, מו"ץ העדה החרדית

הגאון רבי חיים יוסף דוד וייס שליט"א

אב"ד אנטוורפן בעל שו"ת ויען דוד

"בנידון התכלת בזמנינו, **דלפי הנראה התכלת הוא אמיתי...**"

(שו"ת ויען דוד ח"י סי' שלט)

הגאון רבי יצחק יוסף שליט"א

הראשון לציון, מח"ס ילקוט יוסף

...ויש טוענים שהתכלת שמצאו כיום הוא אחרי הוכחות רבות וחקר מעמיק בהלכה. ועל כן נראה, שאם רוצה לעשות כן בטלית קטן בצנעה, **יש בזה הידור...**

(שו"ת הראשון לציון ח"א סי' א)

הגאון רבי שמואל נדל שליט"א

בן הגאון רבי גדליה זצ"ל מגדולי תלמידי מרן החזו"א זיע"א

לכבוד הרב ... שליט"א

עברתי על החוברת "חותם של זהב", וראיתי כי הדברים טובים ונכוחים, ואם כי יש דברים שאפשר להעיר עליהם ולא כל הראיות הם מוכרחות, מכל מקום **אין מקום להטיל ספק במסקנה כי החלון מורקס טרונקולוס הוא המקור האמיתי לצבע התכלת**, וכי דרך הפקת הצבע הידועה לנו היום הזה היא פחות או יותר הדרך שבה הפיקו את צבע התכלת בזמן חז"ל.

אני סבור שהדבר ברור, מעבר לכל ספק שיהיה ראוי לקחת אותו בחשבון. וזאת מאחר וברור שגם בזמן חז"ל והגמרא היו הגויים משתמשים ועובעים בצבע תכלת, ובכל ספרי חכמי אומות העולם המפרטים את כל סוגי הצבעים שהיו נהוגים באותם זמנים, מופיע חלון זה כמקור לצבע, ואין שום אזכור לחלון אחר שמפיקים ממנו צבע תכלת. וכיון שהוברר שניתן להפיק צבע תכלת מחלון זה - דבר שראיתי בעיני - אין טעם להטיל ספק בזיהוי החלון. גם דרך הפקת הצבע מופיעה בספרי חכמי אוה"ע מאותה תקופה, והיא דומה לדרך ההפקה הידועה לנו היום, כך שגם מבחינה זו אין לערער על זיהוי התכלת ודרך הפקתו.

אכן אולי יש מקום לדון דשמא על אף שברור לנו שזהו התכלת שנהגו בה בזמן חז"ל, מ"מ אין לנו להטיל תכלת בטליתות שלנו, משום שכבר למעלה מאלף שנים לא נהגו בישראל להטיל תכלת, ושמא יש שום טעם שאין לנו לחדש מצוה זו גם כשאנו בטוחים באמינות התכלת, ואם כי אינני סבור כן, מ"מ הרי זו שאלה שיש מקום לדון עליה.

אמנם לאחרונה נשמעים טענות שונות והעלאת כל מיני ספקות בזיהוי החלון ובצורת הפקת התכלת (או בגוון הצבע), דבר המנוגד לכל הגיון ואינו ראוי להתקבל אצל כל בר דעת. וכל הראיות לכא' שהם מביאים מהגמ' ומהמדרשים לשלול את זיהוי החלון, הם דברים שאין בהם ממש, ואפשר לישבם בקל.

ולדעתי מה שמביאים לטענות אלו, היא ההנחה שבדורנו אין ראוי לחדש מצוה שלא נהגו בישראל למעלה מאלף שנים, וכיון שאין כח ביד אדם לקבוע לבטל מצוה מטעם זה, הרי הם נמנעים מלהכנס לבירור הענין, וטורחים להטיל ספק בדבר שבהגיון אין ראוי להסתפק בו.

בכל אופן אני בהחלט מסכים עם המסקנות שבחוברת, שהדברים מוכיחים שזהו חלון התכלת ודרך הפקתו כפי הידוע לנו היא דומה פחות או יותר למה שהיה נהוג בזמן חז"ל.

בכבוד הראוי, שמואל נדל

"...יש מצווה דאורייתא להטיל צציית בבגד, ולשים על זה פתיל תכלת. עד לפני אלף חמש מאות שנה זאת היתה מצווה פשוטה שכולם השתדלו לקיים אותה. כבר קרוב לאלף חמש מאות שנה שאין לנו תכלת, ואין לנו את המצווה הזאת. הסיבה לכך היא ככל הנראה שהיתה גזרת המלכות בתקופה ההיא, שאסרו לייצר תכלת, להתעסק בתכלת, לסחור בזה, באיסור חמור מאד. הסיבה לכך הייתה כנראה, כי תכלת היה דבר חשוב מאד, משוה יקר מאד, שהייצור של זה יקר, האיכות של זה היתה מיוחדת בתקופה ההיא, זה היה צבע יפה, לא כל כך מצוי, והוא עמיד מאד. זה היה משוה יקר מאד וחשוב מאד, והקיסרות באותה תקופה החליטו שלא ראוי שזה יהיה לשימוש המון העם, ושזה יהיה רק למשפחת הקיסרות, וכיון שזה לא היה כל כך מצוי, אז הם אסרו באיסור חמור להתעסק בזה ולייצר את זה, ומאז זה נעלם בהמון. אח"כ במשך הדורות המאוחרים יותר, המדע התפתח, כבר היו תחליפים מוצלחים יותר ומוצלחים פחות, שכבר עשו צבעים עמידים ויפים, וגם בשעה שהגדירה בטלה וכבר היה אפשר לייצר תכלת, זה כבר לא עניין את אף אחד, כמו שהיום זה לא מעניין מבחינת תעשייתית ומסחרית, יש תחליפים מוצלחים לא פחות, ואולי כן פחות, אבל זה לא מעניין, אז לכן הייצור של התכלת נעלם מן העולם ולא ידעו מזה, ומאז זה נעלם. מאז לא היתה שום מסורת אצל היהודים על התכלת. אמנם, היו במאות השנים האחרונות, שניסו לחפש את התכלת, היו כל מיני רעיונות, היה התכלת של ראדיון ועוד רעיונות, וכנראה זה לא היה מספיק מבוסס וזה לא התקבל.

בשנים האחרונות נמצא שיש חלון בשם פורפורה, וזה נראה שממנו יצרו את התכלת. **לי אין ספק שהזיהוי הזה הוא נכון, זה החלון שממנו יצרו את התכלת, זה ששמו פורפורה**. מדוע אני חושב ככה, זה ידוע שהייצור של התכלת היה נפוץ גם בין הגויים. בכתבים העתיקים של הספרות היוונית, מופיע תיאורים מידויקים אך ייצור תכלת וארגמן, התיאורים של החליון הזה, ודרך הייצור ממש כפי שעושים היום פחות או יותר בשנייים לא מותחים שהם מצויר העניין. ידוע גם כן, שמרכז גדול של יצור התכלת היה בצור. זה מופיע בנביא בכר, ביוחנאל מופיע שזה היה מרכז גדול של ייצור תכלת. מצאו לאחרונה, שצבר קודם מצאו, ערימות ענקיות של חלונות ריקים באזורים האלו בצור, שאין ספק שבמרכזים של ייצור התכלת השתמשו בחלונות האלו, מצבורים ענקיים של חלונות ריקים שהם פשוטים, שפענו אותם במקום שמוציאים את הבלוטת שנותנת את התכלת. כל הדברים האלו מוכיחים באופן חד משמעי שהתכלת שנוצר בגמרא ובמקורות יצרו את זה מחלון, ומהחלון הזה יצרו צבעים, ולפי התיאורים בספרות היוונית, מזה יצרו את התכלת ואת הארגמן. אני לא רואה שום סיבה להסתפק שזה יהיה התכלת. גדולי האחרונים כבר הכירו שהתכלת עושים מחלון ששמו פורפורה, בחוות יאיר, בשלטי הגנוברים, מוכירים את זה, ולחלון הזה אכן קוראים פורפורה עד היום. אז הם ידעו מזה שכנראה שזה החלון של התכלת. הבטיח הייתה שכשניסו לעשות מזה צבע, אז קבלו צבע אחר, לא צבע של תכלת, צבע סגול, ארגמן, אז בשביל זה, זה עורר ספקות האם זה באמת התכלת או לא, וזה לא התקבל. עכשיו ממש בשנים האחרונות התברר שמאותו חלון, מאותו נוזל של החלון אפשר ליצר גם צבע ארגמן וגם צבע תכלת, זה תלוי בתהליכים וזה מה שלא ידעו מזה במאות השנים האחרונות, ולכן התעוררו ספקות בקשר לזיהוי של החלון הזה. אבל אחרי שאנחנו רואים את העובדות האלו שממש אפשר לייצר מזה תכלת כפי שמתואר בספרות היוונית הישנה, אני לא רואה שום סיבה להסתפק בזה משום סיבה. אני די משוכנע בזה. מוציאים קונטרסים עם הוכחות לפה ולפה, זה נשמע לי מצחיק. מישוה אמר לי למשל, תוכיח לי שאיפה שאנחנו נמצאים זה ארץ ישראל, מי אמר שפה זה ארץ ישראל, תנסו להביא הוכחות, אם תנסו להוכיח, ויצאו לך קונטרסים שההוכחות הם לא הוכחות. על עובדות לא מתווכחים. אין לי ספק, זה עובדה. אין ספק. אנשים נורמטיביים היו מוכנים להשקיע בזה הוא רב בהנחה שזה התכלת. אף אחד לא היה מטיל ספק בכך. (במענה לשאלה, **האם אפשר להחיר עגנה על סמך זה כן, בהחלט, בהחלט**).

אני יגיד יותר מזה, שאני כמעט משוכנע שכל אלו שבכל אופן מטילים ספק אם זה התכלת או לא, אז אחד משלשה דברים. או שלא יודעים את העובדות, לא מכירים את העובדות, לא מכירים את המציאות. או שהם לא מספיק אינטלגנטיים בשביל לקרוא את העובדות. או שהם פשוט לא אומרים את האמת, כך בפניהם שורה שלא ללבש תכלת והם לא יודעים להסביר מדוע לא ללבש תכלת אז זה לא בטוח וכו'..." **כל אדם בר דעת שחזק את העובדות, ידע לקרוא את המפה, לא יטיל ספק בזה**. אני אומר שהעובדות האלו שיצרו תכלת, ושיש זהה תיאורים מדוייקים, ושבמרכז היצור של התכלת אז מוצאים את החליון האלו בכמויות, וחלונות אחרים לא מוצאים, לא מוצאים שום דבר אחר, אז אני לא חושב שיש מקום להטיל ספק בכך. בכל אופן אני די משוכנע שכל בר דעת שמכיר את העובדות יכול להיות משוכנע שזה התכלת לכל דבר ועניין, ויהיה מוכן גם להשקיע הרבה כסף על זה, ואלה שאומרים לא ככה יש להם את המטרה שלא רוצים ללבש את התכלת. זה מאה אחוז ודאי, אין ספק, זה מאה אחוז ודאי, אמנם מאה אחוז אין בעולם שלנו, אבל הכוונה ספק כזה, שמעבר לזה לא חושבים".

(קטע מתוך שיעור, שכתב, שח"ע"ן)

הגאון רבי זלמן נחמיה גולדברג שליט"א

אב"ד בד"ץ ובית הוראה לדיני ממונות הישר והטוב וחבר בית הדין הרבני הגדול

ב"ה יום כ"ה סיון תשע"ד

הגני בזה לדבר בשבחם של תלמידי חכמים הרי הם הרבנים ... שליט"א, בידעי ומכירי שעוסקין בבירורי הלכות למעשה ועמלים בכל כחם, עד שנכנסו במצולות עומק הים לצוד חלונות ולנסות דמם.

וכעת הראני ... חיבור בשם לבוש הארון, שבו כתב דברים ראויים לשבח לברר מצות תכלת.

עיינ רש"י גיטין (יט א), מפני שאנו מדמים נעשה מעשה - שאנו אומדים וסבורים ואומדים מאומד ליבנו להחמיר, נעשה מעשה להקל, אפילו לענין שבת אם בא מעשה לפנינו בזמן בית המקדש לא הייתי סומך על דברי להביא חולין לעזרה. וברש"י שם (דף לז), מדמין - נראה בעינינו וכמדומין אנו כן ולא שמענו מרבותינו עכ"ל.

אבל ודאי שאנו מחוייבין גם לדמות ולומר סברות. **וראיתי חיבורו שכתב דברים ראויין שנראים מסברא**.

ואחתום בברכה, זלמן נחמיה גולדברג

הגאון רבי מאיר מאוזו שליט"א

ראש ישיבת כסא רחמים

"והיום התכלת ידועה, רק שבכל זאת כיון שהיא לא בטוחה במאה אחוז, לכן יש כאלה שמפקפקים ואומרים שזה לא חובה. וכשהתחילו לדבר על תכלת, אמרתי שאני אעשה תכלת, אבל רק בטלית שאני לובש בשבת, ואח"כ כשהדבר הזה התפשט אני לובש תכלת בל"ג גם ביום חול".

"וגם התכלת שיש לנו היא ספק אז אי אפשר לומר שחייבים לשים תכלת... אבל אעפ"כ כיון שהתכלת הזאת **קרוב לודאי שזאת התכלת המקורית**, ע"פ כל הבחינות והמחקרים שעשו, לכן כדאי לאדם ללבוש תכלת".

גם אם אין אנו יודעים בבירור זהות החלון, כיון שיש שמונים אחוז שזהו החלון, **ספיקא דאורייתא לחומרא**.

אין ספרו זקוק להסכמה, **וכבר נקבל צבע התכלת שכותב כת"ר כקרוב לודאי**, ואני לובש בל"ג תכלת בצבע זה.

הגאון רבי שלמה מחפוד שליט"א

אב"ד בד"ץ יורה דעה

"...וראיתי כי כביר מצאה ידו לברר את זיהוי התכלת שהיתה נהוגה בימי רבותינו בימי קדם... הנני לברכו כי חפץ ה' בידו יצלת, להחזיר עטרה ליושנה..."

(מתוך הסכמה לקונט' חזרת התכלת לישראל)

הגאון רבי מנחם מנדל הכהן שפרן שליט"א

ראש ישיבת נועם התורה, ואב"ד בבני ברק

לכ' הרה"ג ... שליט"א, שוכ"ט

א. מה של נקבל בציבור הרחב שומרי תומ"צ קלה כבחמורה ומדקדקין במצוות אינו משום שיש ערעור על אמינות התכלת. אדרבה **הראיות שמביאים לזיהוי התכלת המקובל היום כחלון התכלת שבזמן חז"ל, נראין הדברים נכונים שזוהי תכלת של תורה, והדברים משכנעים ומדברים בעד עצמם**.

ב. וטעם רוב גדולי ישראל שאינם משתמשים בזה אינו משום שמפקפקים באמינת העניין, אלא משום שבמאתיים שנה האחרונות נקבע כהרגשה פנימית שלא משנים דברים גם אם מן הדין ה' צריך להנהיגם או לשנותם, וזה כהנהג נגד מהרסים המנסים לשנות ולהתאים וכו'. ועד כדי כך נקבע עקרון זה שיש כח בדעת תורה זה לעקור דבר מה"ת כמו מצות תכלת. הכולל, שגם שינוי לטובה רואים חכמי התורה לתחילת פרצה שאחריהה מי יישרנו. ודבר זה הוא בבחינת יכולים חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה. ואף שהיו מהגדולים שנהגו בתכלת ראדיון כמו שידוע מהמהרש"ם ועוד, הם לא עשו כן אלא לעצמם בצינעא אך לא הנהיגו כן לציבור.

ג. גם מה שמצינו כמה מנהגים שהשתנו כמו הכרעת ההלכה בזמני שקיעה"ח שבפולין והונגרי' נהגו כשיטת ר"ת בצה"כ ולא נשאו כפים בכל יום ועוד, ולפני המלחמה נשתנו המנהגים והפסיקו לנהוג כר"ת בפולין וכן בארה"ב. זה התחיל אחרי מלחמת העולם הראשונה שנעקרו קהלות ונתיישבו מחדש, וכן בארה"ב שהתחילו להתייסד קהלות חדשות מלפני קרוב למאתיים שנה כשהתחילה ההגירה הגדולה מרוסיה לארה"ב [כפי שיש לראות שינוי זה בלוחות הישנים שיצאו כל שנה]. כל זה לא עשו אלא כשנעשו קהילות חדשות ויסדו מנהגים חדשים, אך קהילות ישראל שנשארו במקומם וגורו מאוד מהשנויים, ותחושת גדולי ישראל האמיתיים תורה היא וזהו קיום רצונו ית"ש. זה הוא ה"דעת תורה" שעומדת מאחורי העניין של התעלמות כביכול של גדולי ישראל מקיום מ"ע".

עד כאן בנוגע למעשה. **אבל בוודאי דבר חשוב ויש בזה תועלת גדולה לברר מצוה זו למעשה על כל צדדיו וצדדי צדדיו כפי שאתם עושים**, בפרט מצוה שאין לה דורשין. וזכבות המצוה המקיימת ע"י וגשלמה פרים שפתינו נזכה לקיימה בפועל ממש.

בכבוד רב, מנחם מענדל הכהן שפרן

עוד נהגו להחמיר בתכלת זו, הגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצ"ל (באחת מטליתותיו), הגאון רבי יהודה אריה הירשור זצ"ל, כ"ק האדמו"ר מערלוי רבי יוחנן סופר זצ"ל, ועוד רבים אשר עמנו לאו"ט, מהם ראשי ישיבות ומרביצי תורה, מורי הוראה ויושבי על מדין, שליט"א. וכן מקובל ממרן החזו"א זיע"א (עי' מעשה איש ח"א עמ' קלב), שאמר אודות התכלת שהיה בזמנו, שאילו היה אפי' ספק קל שהוא התכלת, היה עלינו להטילו בצציית.

לשיעורים בענין, להזמנת צצייות מוכנות, ועוד - "קו התכלת" 100065-0799